కథానిక

మట్టికాళ్ళ దేవతలు

"జియ్యారెస్"

అలా మూడు నెలలు గడిచాయి.

ఆనాటి ఉదయం—

ఉషారేఖలు గదిలోంచి తొంగిచూస్తున్నాయి. గదిలో దీపం గుడ్డిగా వెలుగుతోంది.

పక్క మీద నిర్మల నిద్ర నటిస్తోంది.

మెత్తని కాంతిరేఖలాగ వసంత్ గదిలో దూరాడు.

"నిర్మలా! ఇంగ్లీషులో ఒక సామెత ఉంది. కుక్కని ఉరితీసేముందు, దానిమీద ఒక నేరం మోపి మరీ ఉరితియ్యి అని."

నిర్మల కదలలేదు. కనుబొమ్మలు దగ్గరగా లాగింది

"నిర్మలా! పిరికిపందలే ఆ సామెత ఆమోదిస్తారు. వాళ్లు ఆత్మభీరువులు. నేను ఈ కుక్కని ఉరితీయ తలుచుకున్నాను; కాబట్టి ఉరి తీస్తాను, అనే వారిదే గొప్ప హృదయం."

నిర్మల గోడవైపు మొహం తిప్పేసుకుంది.

"కాని నిర్మలా! నీచులే సత్యానికి భయపడతారు...కష్టాన్ని ఎదుర్కోటానికి ఒకటేమార్గం-ఆ కష్టంలో దూకాలి. అపవాదు తప్పించుకోడానికి ఒకటేమార్గం; అపవాదు నెత్తిన వేసుకోవాలి."

నిర్మల ఆపాదమస్తకం సాలువా కప్పేసుకుంది.

"నిర్మలా! కాలం కలిగించే మార్పుల్లో నీ అనుభావాలు వేరు (?) నువ్వు అందుకనే అంచులు వేరు. నేను చేరబోయే తీరాలు వేరు. కాని, ఒకటి నిశ్చయంగా చెప్పగలను ప్రతి విషాద సంఘటనకూడా నన్ను జీవితంలో ఓ మెట్టు పైకెక్కిస్తుంది. అప్పుడు హృదయంలో పొడిచిన ప్రతిపోటూ నా హృదయాన్ని గట్టిపరుస్తుంది... మంచిది, నీ పైశాచిక హృదయాన్ని శివ ప్రళయ నాట్యం చెయ్యనీ."

వసంత్ గదివిడిచి బైటికొచ్చాడు. నక్షత్రాలు బలహీనంగా ఉన్నాయి. ఉదయవాయువు చల్లగా తగిలి శరీరాన్ని పలకరిస్తోంది.

రోడ్డుమీదకొచ్చాడు. పక్కని కాఫీహోటల్లోంచి సాంబారువాసన తిన్నగా ఆకాశంవేపు చూస్తూ నడుస్తున్నాడు.

మూడుమాసాలు ఆ తొమ్మండుగురూ ఒకే ఇంట్లో నివసించారు. తొమ్మండుగురూ తొమ్మిది పొలిమేరల్లో మనుషులు. మూడుజతల దంపతులు పోగా మిగిలినవాళ్ళు వసంత్, నిర్మల, వాసుదేవరావూ.

కొన్ని లక్షల అభాగ్యులు నివసించే ఆ మహానగరంలో. విచిత్రజీవులకీ చిత్రాతి చిత్ర సంఘటనలకీ ఏంకొదువలేదు. అయినా ఒకరి సంగతి యింకొకరికి తెలీదు. తెలుసుకునే కుతూహలం ఏ ఒక్కరికీ జనించదు. ఎవరిజీవితం వారిదే ఎవరి సంఘటన వారిదే!

ఈ తొమ్మండుగురూ విచిత్రజీవులు ఒక్కయింట్లోనే వాళ్ళంతా ఉండడం ఒక చిత్రమైన సంఘటన.

జీవిత సమస్యే వారిని ఆ మహానగరానికి తీసుకొచ్చింది. జీవిత సమస్యే ఆ తొమ్మండుగుర్నీ ఒకచోట చేర్చింది. ఆ సంసార నౌకకి అందులో అయిదుగురు మొగాళ్ళూ తెడ్డువేస్తారు. ఆడవాళ్లు పడవలో కూర్చొని పరిసర సౌందర్యాలని తిలకిస్తారు.

కులాల్నీ మతాల్నీ దాటి, పరిసరాల్ని అతిక్రమించి, బంధువుల్నీ సంప్రదాయాల్నీ అతిక్రమించి, ఒక్కటే నగ్నసత్యం వారిఎదుట పైశాచికంగా సాక్షాత్కరించింది- ఓ జీవిత సమస్య. బతకాలనే వాంఛ! ఊపిరి పీల్చుకోవాలనే వారి వాంఛలో, తక్కిన వాంఛలకి తావులేదు. వారి హృదయంలో వేనవేలు వాంఛలు జనించవచ్చు. కాని, అవన్నీ అనంతాకాశంలో నక్షత్రాల లాంటివి. రాత్రి మనని ఆనందంలో ఓలలాడిం

చిన అనంతకోటి తారలూ, మనం అనుభవించిన తియ్యనికలలూ, సూర్యోదయం కాగానే చెదరి పోతాయి. చెరిగిపోతాయి. రాత్రి ఒక పెద్ద అబద్ధం, సూర్యోదయం మాత్రమే నిజం. జీవిత సమస్య సూర్యోదయంతో పాటుజనిస్తుంది. రాత్రి కలల్నీ, వాంఛల్నీ సమస్యల్నీ హరిస్తుంది.

పోగా అణాలులెక్కపెట్టుకునేసత్యం మిగులుతుంది. రూపాయలు సంపాదించే సమస్య మిగులుతుంది.

అయినా వారికేంవిచారంలేదు. సంతోషమూ లేదు. వాళ్ళ కాళ్ళు బురదలో, మురికి కాలవల్లో రోడ్ల దుమ్ముల్లో ఉన్నా, వారి హృదయాలు, ఆలోచనలు, ఆశయాలు, నక్షత్రలోకం దాటి, స్వర్గద్వారాలు దాటి, ఏవో నిరవధిక స్వప్న భూముల్లో సంచారం చేస్తాయి.

వాళ్లు సృష్టించిన సంసారం చూసి కారల్ మార్క్సు ఎన్నో నేర్చుకోవాలి. వారు కల్పించిన వాతావరణం షెల్లీ, గాడ్విన్‌లకి ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. వారి భావాలకి బెర్నార్డుషా భయపడతాడు. వాళ్లు తలలు బద్దలుకొట్టుకునే సమస్యలు వింటే, బుద్ధభగవానుడికి మళ్లీజ్ఞానోదయం కలుగుతుంది.

అయినా వారికీ రూపాయలు కావాలి. రూపాయలు ఎలా దొరుకుతాయనే బాధ వారినీ వేధిస్తుంది.

దేవతల్లో కూడా మూర్ఖులూ, ధూర్తులూ ఉంటారు. నిరంతర దేవత్వాన్ని మొయ్యడం దేవతకైనా కష్టమే. ఎప్పుడో, ఆయాసం కలిగి మూట దించుకుంటారు. తిరిగి మూట ఎత్తుకునే లోపల కొన్ని రాక్షసకార్యాలు చేస్తారు.

దేవతల్లోమట్టుకు మృగాలు గాండ్రుమనవూ? అంటాయి. వారి హృదయాల్లో మృగాలు కూడా అప్పుడప్పుడు జూలువిదిల్చి భీకరంగా అరుస్తాయి. కాని, అవి దేవమృగాలనుకుంటారు సామాన్యులు. అరుపులు ఏవో దివ్య సందేశాలనుకుంటారు.

మూడు మాసాలు అలా గడిచాయి.

నడిచినడిచి చివరకి వసంత్ కాఫీహోటల్లో ప్రవేశించాడు. రేడియో సంగీతం, మధురసంగీతం మహా ప్రళయానికి శాంతినిస్తుందా?

అతనిలో ఏదో నీరసం ప్రవేశించింది. తనని చూస్తే తనకే భయమేసింది. తను ఏదో శక్తితో యుద్ధంచేసి ఓడిపోయినట్టు భావించాడు. తనిప్పుడు ఒంటరి. అసహాయుడు. నిముషనిముషానికీ ఇన్ని ప్రతి నిరోధక శక్తులతో యుద్ధం చెయ్యడాని కతనికి శక్తిలేదు. ఓడిపోవడమే మంచిది. కాళ్లు బురదలోఉన్నప్పుడు హృదయం ఆకాశంలో ఉండటం బుద్ధిహీనం.

వసంత్ సామాన్యుడు, సాధారణుడు. దేవతలు తమ దేవత్వాన్ని మరిచిపోతారంటే నమ్మలేదు. వారిలో మృగాలు గాండ్రుమంటే సహించలేడు.

ఆకస్మాత్తుగా అతనిలో ఏదో బెంగ భయం, నిస్సహాయత ఆవరించాయి. ఆ నిముషంలో తనొక అల్పుడననీ, ఏ విధిశక్తి చేతిలోనో కీలుబొమ్మననీ భావించాడు.

ప్రార్థన చెయ్యాలనిపించింది. భగవంతున్నాడనే అనుమానం ఎక్కువైంది. నిజం. సర్వశక్తిమంతుడైన భగవంతుణ్ణి ప్రార్థించాలి. తండ్రీ, నేను శిశువును, బలహీనుణ్ణి. నన్ను కనికరించు. నాకు జీవితంలో శాంతి కావాలి, సమస్యలతో నన్ను దహించకు అనుగ్రహించు, అనాలనిపించింది ఆ ఉదయకాంతిలో, టేబిలుదగ్గర కాఫీ కప్పులమధ్య, సాంబార్ వాసనల్లో అయ్యర్ల అరుపుల్లో, వసంత్ చిన్నహృదయం బాధతో మూలిగింది. కళ్లు చీకట్లు కమ్మాయి దైవప్రార్థన చెయ్యాలనే కోర్కె బలీయమైంది.

ప్రయత్నించాడు. సుతులుతిరిగే పంచేంద్రియాలతోనూ ప్రార్థనచెయ్యాలని ప్రయత్నించాడు. లాభంలేకపోయింది. అతనిలో విశ్వాసం యేనాడో నశించింది. కోరుకుని, తనలో దైవభక్తి కాల్చేసి, ఒక్క అణువుకూడా లేకుండా ఏనాడో చేశాడు. దైవానికి ఎదురుతిరిగి, యింత కాలమూ జీవితానికి ఎదురీత యీదిన తను, యీనాడు ప్రార్థన ఎట్లా చెయ్యగలడు?

అతనిలోంచి ఏవోమాటలు వినబడ్డాయి. "మూర్ఖుడా! ఏనాడో నీ స్థానాన్ని నువ్వు నిర్ణయించుకున్నావు. బ్రహ్మాండమైన అవిశ్వాసంలో బతికావు. నీలోని ప్రతిరక్తకణమూ దైవాన్ని ధిక్కరిస్తుంది. నువ్వు ప్రార్థన ఎట్లాచెయ్యగలవు?"

"మరి ఎవర్ని ప్రార్థించను? ఏ విధి శక్తినో ప్రార్థించి ఘోరున ఏడవాలనే వాంఛాగ్ని నన్ను దహిస్తోంది?" అని మూల్గింది హృదయం.

"వాంఛని జయించు. లేదా అందులో మాడి నశించు అంతే... ప్రయత్నించు, ఏడవాలని నీ కిప్పుడుంది ఏడవగలవా?"

ఆ నిముషంలో చెయ్యగలిగింది ఒక్క చిరునవ్వు నవ్వడం మాత్రమే.

కాఫీ ముగించాడు. సిగరెట్టు తాగుతూ యిలా అనుకున్నాడు–"మంచిది. ఏడవడం నాకేం అవసరంలేదు. దైవవిశ్వాసంతో కూడా నాకేం నిమిత్తంలేదు. విశ్వాసంలేనందుకు నేనేం విచారపడను. పిరికితనం నాలో ప్రవేశించినందుకు నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది. చిన్నప్పటినుంచీ అలవాటైన పని యిప్పుడు చెయ్యడానికి నా కెందుకు భయం కలగాలి?" కష్టాల్ని మొయ్యడమే నా నిత్య జీవితం. స్నేహితులు నన్నర్థంచేసుకోలేక దూరంగాపోతారు. ఆప్తులు నన్ను విస్మరిస్తారు. స్త్రీలు నన్నుపయోగించుకుని, కత్తితో హృదయం పెల్లగించి తింటారు......అయినా నేను బతకగలను. అప్తులూ, స్త్రీలూ, స్నేహితులూ, వీరులేని ఒక ఉన్నత జీవితాన్ని నేను ఏనాటికైనా సాధించి ఆనందం పొందగలను.

....

వసంత్ హృదయంలో ఆరాటం ఇంకా తగ్గలేదు.

సాయంత్రం ఆరుగంటలు ట్రామెక్కి తిన్నగా సరోజినిగారింటికి వెళ్ళాడు. అతడు చూసిన సంపూర్ణమైనవ్యక్తి సరోజిని ఒక్కతేనని అతని నమ్మకం. నిండైన జీవితం గడిపి ఉన్నతహృదయం సాధించుకున్న స్త్రీమూర్తి ఆమె. ఆ కుటుంబ వాతావరణంలో కొంతసేపు గడిపితే, శాంతి లభిస్తుందేమోనని ఆశించాడు.

ఆమె ఇచ్చిన టీ తాగాడు. గ్రామఫోను విన్నాడు; అమ్మాయిల సంగీతం, డాన్సు—ఏదీ సహాయకారి కాలేదు.

"మీరివాళ బాగులేరు. మీలోమీరే ముడుచుకుంటున్నారు. నేనేమైనా సహాయం చెయ్యగలనా?" అందామె.

వసంత్ సమాధానం చెప్పలేకపోయాడు.

"మిమ్మల్ని ఒకటి అడగాలనుకుంటున్నాను. బుద్ధదేవుని చరిత్ర మీరు నాటకం వ్రాసిపెడతారా? జననం మొదలుకొని, బోధివృక్షచ్ఛాయలో జ్ఞానోదయంవరకూ రాయాలి. మనమంతా కలిసి ప్రదర్శిద్దామని ఉంది."

సరోజినీదేవికూడా అతడి విషాదాన్ని మరచిపోయేటట్టు చెయ్యలేకపోయింది.

గృహోన్ముఖుడయాడు. మహానగరపు జనమంతా వీథుల్లోనే ఉన్నారా అనిపించింది. షాపులు, దీపాలు, రంగురంగుల కాంతులు, లాస్యశాలలు, పానీయాలు, స్త్రీలు, రంగురంగుల విలాసవతులు—అంతా ఆనందమే, ఉత్సాహమే. ఒక వసంతోత్సవంలాగుంది.

యిల్లుచేరాడు. తలుపువేసి ఉంది. గొళ్లెం వాయించాడు

"ఎవరువారు?" నిర్మల కంఠస్వరం.

"నేను వసంత్."

తలుపు తెరవబడింది. లోపల అడుగుపెట్టేసరికి, నిర్మల ఒక్క దూకుదూకి గోడదగ్గిరికి పారిపోయింది.

నిర్మల! బీదపిల్ల కార్ల నిర్మల! అనేక రహస్యాల నిర్మల! బరువుగా యేడమెట్లెక్కాడు.

రాత్రి తొమ్మిది గంటలకి కాబోలు, భోజనానికి పిలిచారు. కొంచెం వాస్తవ ప్రపంచంలో కొచ్చాడు.

"నాకు ఆకలిలేదు. మీరంతా భోజనం చెయ్యండి."

ఎవరికీ బోధపడలేదు. లక్ష్మీదేవి మేడమీద కొచ్చి బ్రతిమాలింది. ఎంతో ప్రార్థించింది.

"మీ అభిమానానికి కృతజ్ఞుణ్ణి. మీరు వెళ్లండి. నాకాకలిలేదు."

వారంతా భోజనాలుచేశారు. వాసుదేవరావూ, వసంత్ కలిసి రోడ్డుమీదకొచ్చారు.

"ఉదయం నుంచీ నువ్వేమీ బాగులేవు. ఏదో సర్వస్వమూ పోగొట్టుకున్నట్టు దిగలుపడుతున్నావు. మన ప్రత్యేక విచారాల్నీ, విషాదాల్నీ, చుట్టుపక్కల వాళ్లమీద రుద్దకుండా పైకి ఆనందంగా తిరిగే వాళ్లలో నువ్వొకడవని అనుకుంటూ వొచ్చాను" అన్నాడు.

వసంత్ మాటాడలేదు.

రాత్రి డాబామీద పక్కలు పరిచారు. "నాకు భయంగా వుంది. నా చెరోపక్కా ఎవరైనా పడుకోవాలి" అంది నిర్మల.

జానకి అందుకుంది. "ఎప్పుడూ లేని భయం నీకివాళ్ళెందు కొచ్చింది? దొంగల భయమా? నీ దగ్గర ఎత్తుకు పోవడానికేముంది?"

"దొంగలు కాదు. దొంగలొచ్చినా నాకేం భయంలేదు"

"మరి ఇంకేం భయం"

"ఏదో ఇంకో భయం. చాలా పెద్దభయం."

జానక్క విసుగేసింది. నీ కర్మం అంటూ పడుకుంది. చివరకి నిర్మల శర్మగారి సహాయం వేడింది

"శర్మగారూ! మీరు నాపక్క పడుకుంటారా? నాకు భయంగా ఉంది."

"నీపక్క పడుకుందికి నాకెప్పుడూ సంతోషమే అన్నాడు శర్మ"

వసంత్‌కి ఆ రాత్రి నిద్ర లేదు. హృదయం మండి పోతోంది క్లియోపాత్రా మొదలు కృష్ణవేణిదాకా స్త్రీ జాతి అతని కళ్లముందు నాట్యం చేశారు తనకళ్ళ ఎదురుగా కనబడే నక్షత్రాలవలెనే ఈ స్త్రీలుకూడా ఎన్నో illusions కల్పిస్తారు. తన మనస్సులో ఆలోచనలకీ యీ స్త్రీ జాతికీ, నింగిని వేలాడే ఆ శత సహస్రనక్షత్రాలకీ, ఎక్కడో ఏదో లోకాల్లోనో సంబంధం ఉంటుంది కాబోలు!

తెల్లవారింది. నక్షత్రాలు జారి పోయాయి. చీకట్లు ఊగిపోయాయి. వసంత్ హృదయం తేలికయింది. మర్నాటినుంచీ ఆ చిత్రమైన సంసారంలో చిత్రావిచిత్రమైన మనుషులు ఎనుమందుగురే అయారు.

క్షేత్రయ్య పదాభినయ ప్రచారసమితి ఆధ్వర్యమున 25-5-54 తేదీ సాయింత్రం ఆంధ్రయూనివర్శిటీ ఆవరణలో శ్రీ నటరాజ రామకృష్ణ శిష్యబృందం, శ్రీ ఆంధ్ర గవర్నరు దంపతులు, మంత్రులు, శాసనసభ్యుల సమక్షమున నాట్యప్రదర్శనము యిచ్చిన సందర్భమున తీసిన ఛాయాచిత్రము—కుమారి ఉమ, ఆంధ్ర గవర్నరు శ్రీ సి. ఎమ్. త్రివేది, బేబీ చంద్రకళ, శ్రీమతి కుసుమ్ త్రివేది, కుమారి మోహన, కుమారి సుమతి.